

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. XV. Delectatio morosa probabiliùs contrahit omnem malitiam, quæ
es in objecto: v.g. si est de copula cum nupta, Deo obstricta &c. induit
præter malitiam fornicationis, malitiam adulterii, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

CONCLUSIO XV.

Delectatio morosa probabilius contrahit omnem malitiam, quae est in objecto: v. g. si est de copula cum nupta, Deo obstricta &c. induit praeter malitiam fornicationis, malitiam adulterii, sacrilegii &c. nisi una ratio malitiae ab alia praescindatur, saltem negativè, & de una praecise sit delectatio.

Delectationem voco simplicem complacentiam seu affectum inefficacem: morosam appello non à mora temporis (potest quippe temporis momento committi, sicut & alia peccata) verum quia; posita jam plenà advertentià ex parte intellectus, tenetur voluntas in illo affectu non immorari, sed illum continuo respuere. Patet ex D. Augustino lib. 12. de Trinit. cap. 12. ibi: Nec sanè cum sola cogitatione mens oblectatur illicitis, non quidem decernens esse facienda, tenens tamen & volvens libenter, quae statim, ut attingerunt animum, respui debuerunt, negandum esse peccatum.

An autem per peccatum S. Doctor intelligat peccatum mortale, nolim hic disputare; sed cum communi sententia (quidquid sit de mente D. Augustini, quae non est satis clara) suppono, delectationem morosam de opere mortaliter peccaminoso (etiam secluso periculo proximo consensus in ipsum opus externum, quod saepius adest) esse peccatum mortale.

Dico: De opere mortaliter peccaminoso; quia cogitatione rei malae delectari per se non est malum, sicut & haec ipsa cogitatio per se mala non est. Sic quippe Deus delectatur non de existentia peccatorum, aut de ipsis peccatis, sed de sua cognitione, quam de peccatis habet: gaudet siquidem se esse cognoscitivum peccatorum, casu quo illa existant. Veluti Superior licitè gaudet, non quòd subditus peccaverit, sed quòd deprehenderit peccatum, ut sic puniat.

Igitur in qualibet rei apprehensione sive per sensum, sive per intellectum, duo possunt considerari, videlicet ipsa apprehensio, & objectum ejus; & ex utroque nasci potest delectatio; primò ex apprehensione, quatenus est cognitio veritatis, aut rei admirandae, rarae vel novae: talis quippe cognitio delectat, & magni apud homines aestimatur; ellò sit illa-

H h h h h illa-

tis, sed ad summum erit circumstantia aggravans. Jam autem apostasia, ultra infidelitatem, non importat, nisi Fidem antea habitam, à qua per apostasiam receditur sive ad Paganismum, sive ad Judaeismum, sive ad Haereticum.

Confirmatur: quia vel non magis opponitur veritati divinae deserere Fidem, quam eam non recipere; vel certè non est oppositio specie distincta, quamvis possit aliquando esse gravior, propter majus lumen, quod habet Catholicus ad non negandam Fidem, quam infidelis ad eam recipiendam.

Perinde autem est, Fides suscepta fuerit in Baptismo, seu extra Baptismum: nam in Baptismo nullum fit votum, aut promissum proprie dictum. Renuntiat quidem diabolo, & omnibus actibus ejus, sed absque intentione novae obligationis; alioquin omnia peccata baptizati, ex baptismo contraherent specialem malitiam, quod non est credibile, praesertim cum certum sit parvos in Baptismo nullum emittere votum, vel promissum alicujus Fidei seu Religionis, vel alterius virtutis.

Nec obligari possunt per votum eorum, qui eos offerunt baptizandos; quia obligatio voti est omnino personalis, nec quemquam afficere potest, sine proprio ejus consensu, cujus utique incapaces sunt isti pueri, sicuti & cognitionis: nihil autem volitum, nisi cognitum, Nec etià postea ordinariè, quando adoleverunt, emittunt ejusmodi votum, aut promissum; cum frequenter hoc eis non veniat in mentem, ut patet in iis, qui à prima pueritia imbuuntur infidelitate, post Baptismum susceptum.

Quantum ad obedientiam, ex Baptismo debitam Ecclesiae & Pontifici, si esset aliqua haeresis (quae de facto non est) quae non negaret obedientiam Pontifici; constat, quòd tali casu non foret apostasia specialiter explicanda in Confessione: neque modò in ordine ad praxim est necesse, ut explicetur; nam hoc ipso, quo quis confitetur peccatum infidelitatis, sufficienter significat se à Fide prius habita recessisse, & peccasse contra debitum obedientiae & subjectionis respectu Ecclesiae, quandoquidem sola peccata hominis baptizati sint materia Sacramenti Poenitentiae.

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

Haecenus de circumstantia, Quid, prout se tenet ex parte rei volitae. Addo unum casum de eadem circumstantia; prout se tenet ex parte personae, ad quam terminatur peccatum; & quæro: Utrum in delectatione interna debeant explicari circumstantiae personae, quae peccanti obijcitur; v. g. delectatur quis turpiter de copula cogitata cum persona conjugata: quaeritur an debeat in Confessione explicare circumstantiam Matrimonii? Respondeo:

319. Quid sit delectatio morosa.

319. Augustinus.

Est peccatum mortale tale de opere mortali.

316. Delectatio cogitatio rei malae per se non est malum.

316. Delectatio cogitatio rei malae per se non est malum.

illarum rerum, in quarum usu nihil est voluptatis: unde curritur ad videnda spectacula, etiam rerum triflissimarum. Secundò ex re apprehensa.

317. Differentia inter delectationem de cognitione, & de re cognita.

Porrò differentia inter illas delectationes est, quòd prima pro objecto habeat notitiam rei, quæ apprehenditur tamquam bonum delectabile; quia voluptuosum est audire, videre aut intelligere ipsam rem, quamvis eam detestemur; v.g. quando narramus miserias præteritas. Secunda delectatio habet pro objecto rem apprehensam, & cognitio solum se habet per modum causæ applicantis objectum delectabile.

Ex quo fit, quòd hæc delectatio sit similis illi, quæ perciperetur ex ipsa re, si foret præsens. Et quid mirum? Sequitur quippe ex affectu & amore erga eam. Erimus verò imaginationem parere delectationem similem, quam causat ipsa res, patet in somniis; quoniam phantasia habet vim sensuum exteriorum. At verò delectatio, quæ oritur ex sola cogitatione objecti, magis spiritualis est, & planè diversæ rationis, uti & ipsa notitia spiritualis est, & planè diversæ rationis ab ipsa re cogitata.

Quare una sit mala & alia non ex Felice.

Itaque si à me quaritur, quare cogitare fornicationem de se non sit malum, & velle illam seu efficaciter, seu ineffaciter, de se sit malum? Respondeo cum Felice de Peccatis cap. 15. diff. 1. n. 6. quia in fornicatione est veritas, quam apprehendit intellectus per cognitionem: neque ex hoc coïnquinatur intellectus: nam Deus cognoscit eandem veritatem: neque est defectus in illo, quia nec decipitur intellectus, neque errat, sed cognoscit suum objectum: at verò voluntas inquinetur; nam habet affectum ad rem malam, quod est malum & prohibitum.

318. Obiectio.

Sed contrà: qui delectatur cogitatione, etiam delectatur re turpi; nam si esset aliud objectum cogitationis, non caperet illam delectationem: ergo talis delectatio aliquo modo coïnquinat, si non intellectum, saltem voluntatem.

Solvitur.

Respondeo Neg. Antecedens: nam res turpis solum se habet ut conditio, sine qua non foret delectatio, & talis conditio non inficit delectationem; per consequens nec voluntatem, sicut delectatio de Contritione peccati, non inficitur à peccato, neque voluntas Dei, permittens peccatum, inquinetur à peccato.

Obiectum delectationis morosæ est ipsa res mala.

Itaque objectum delectationis morosæ, de qua hic tractamus, non est cogitatio seu cognitio rei malæ, sed ipsa res mala; quæ malitia, si solum fuerit venialis, etiam malitia delectationis morosæ non erit nisi venialis. Et ideo signanter dixi: De opere mortaliter peccaminoso, v. g. de fornicatione, duello, furto &c. quæ talia sunt, id est, de ipso opere secundum se, & non tantum de modo operis, qui sæpè

indifferens est, & ideo tunc non inficit delectationem.

Hinc sine scrupulo gravius peccati, viti etiam sæpè delectantur & rident, videndo & audiendo contentiones, maxime mulierum, bella, duella, furta &c. aliquando etiam delectantur audiendo fornicationem, non de actu illo malo; sed propter aliquam circumstantiam indifferentem, v. g. ingeniosum modum fallendi virginem, non cogitando de copula.

Nec obstat, quòd ille aut similis modus, v. g. dexteritas in pugnando vel furando, non sit distinctus ab opere; quia quamvis realiter non sit distinctus tamen modaliter, aut ratione distinguitur, quòd satis est, ut secundum se apprehendatur, & de eo sic apprehenso voluntas delectetur. Et ratio ulterior est: quia licet modus hic in individuo, non possit leonim existere ab hoc opere, tamen similis in specie, potest inveniri in alio opere licito, v. g. quod unus adhibuit in occisione iniusta, potest aliter adhibere in occisione iusta. Ergò nil vetat, quin possit aliquis sic delectari de modo, ut non delectetur de ipso opere malo. Eapropter licet non possit efficaciter velle hunc modum in individuo (quia tunc convincitur simul velle ipsum opus, cum abique opere non possit poni iste modus) equidem poterit efficaciter velle similem modum in materia licita.

Supposità ergo malitià delectationis morosæ, quaritur hic, ex quo desumat suam efficaciam, & an omnes sint ejusdem speciei; adeoque sufficiat in Confessione dicere: *Habui delectationem morosam de opere mortaliter peccaminoso*; an verò necessarium sit explicare illud opus, & omnes ejus circumstantias, eodem modo, quòd explicari debent, quando confiteor voluntatem efficacem.

Conclusio nostra est communis, & si vera est (quod puto) patet, aliquando necessarium esse, explicare in Confessione opus, & omnes ejus circumstantias, aliquando verò non; sed illam solum circumstantiam, quam intellectus voluntati proposuit, & voluntati placuit. In hoc quippe consistit malitia delectationis morosæ, quòd homo habeat affectum confortamentis, quæ sunt peccata. Ergo delectatio morosa omnem illam & solum malitiam contrahit, quæ proponitur voluntati, & postivè voluntati placet. Summa summarum, delectatio morosa sumit suam speciem, & per consequens distinctionem specificam ex objecto formali; voluntas autem efficacem etiam ex objecto materiali.

Explicò: si delectatio sic de copula cum conjugata, quatenus est conjugata ita ut objectum non solum delectet, quatenus femina est pulchra & grata, sed etiam quatenus est conjugata, talis delectatio non solum est contra temperantiam, sed etiam contra justitiam; & utraque

utraque malitia est. Sin autem non placet tenus conjugata est, quatenus placet actus tuæ delectationis in feminam non tuam circumstantijs, dicitur licitiam contra castitiam explicandam in Co-

321. Nunguid eadem patet quòd non: c. jectum non quateritur, sed ut à parte actum externum, effectum suum) si la externa cum talia persona aliena; ita velle efficaciter illi indititè & intercepta. Quid ergo mirum, si trahat totam malitiam, etiam solè in inefficax, cum non finem & terminum pure putè ut objectum in illas circumstantias directè. Nam quòd directè, ratio est dicit in objectum sciendum, utique qui vult efficaciter etiam vult, saltem instantias, estò expectet earum absentiam.

Neque hæc de delectatione præsentis peccata specie & essentibus, quibus præsumus) illæ reductio, ergo etiam peccata, quæ privant, proinde sumit, & specie delectatione cum virtute formaliter & directè objectum sic respicit, v. g. in exemplo nam conjugatam dumtaxat quæ fornicationis, quæ est per intellectum velle & per consequens affectum voluntatis cum aliena, jugatam, non quæ sceminam, non per consequens contrahit malitiam ejus non est.

Sed contrà: utraque

322. Delectatio morosa sit in specie, & specie delectationis, cum virtute formaliter & directè objectum sic respicit, v. g. in exemplo nam conjugatam dumtaxat quæ fornicationis, quæ est per intellectum velle & per consequens affectum voluntatis cum aliena, jugatam, non quæ sceminam, non per consequens contrahit malitiam ejus non est.

323. Obiectio, hesterno, gaudi

utraque malitia est explicanda in Confessione. Sin autem non placeat voluntati mulier, quatenus conjugata est, sed tantum quae conjugata est, quatenus pulchra & grata, ita quod actus tunc delectationis tantum feratur directè in feminam non tuam, præcendendo ab alijs circumstantijs, dico, in eo actu esse solam malitiam contra castitatem, & illam unicam esse explicandam in Confessione.

321. Nunquid eadem ratio voluntatis efficacis patet quod non: cum enim hæc tendat in objectum non quatenus per intellectum proponitur, sed ut à parte rei est (versatur quippe circa actum externum, ut finem & terminum, seu effectum suum) sicut impossibile est, ut copula externa cum tali persona, non sit copula cum persona aliena; ita impossibile est, ut voluntas velit efficaciter illam copulam, & non velit indirectè & interpretativè copulam cum aliena. Quid ergo mirum, si voluntas ista contrahat totam malitiam, quæ reperitur in objecto, etiam solum materialiter? At verò affectus inefficax, cum non respiciat opus externum ut finem & terminum, seu effectum suum, sed purè putè ut objectum, vel nullo modo tendit in illas circumstantias, vel tendit formaliter & directè. Nam quod voluntas efficax tendat indirectè, ratio est (ut jam jam dixi) quia tendit in objectum seu actum externum, ut à se faciendum, utique cum illis circumstantijs: ergo qui vult efficaciter talem actum, necessariò etiam vult, saltem interpretativè, illas circumstantias, etiam explicite & formaliter desideraret earum absentiam.

322. Neque hæc doctrina repugnat primæ Conclusioni præsentis sectionis, quæ sic se habet: Peccata specie & essentialiter distinguuntur ex rectitudinibus, quibus privant; quia (ut ibi ostendimus) illæ rectitudines distinguuntur per objecta, ergo etiam peccata, quæ illis rectitudinibus privant. Proinde delectatio morosa speciem sumit, & specie distinguitur, tum ex oppositione cum virtute, tum etiam ex objecto, quod formaliter & directè respicit, quoniam tale objectum sic respiciet, opponitur tali virtuti: v. g. in exemplo antea posito respicere feminam conjugatam, non quæ conjugatam, sed dumtaxat quæ feminam, opponitur virtuti castitatis, quæ copulam cum femina, taliter per intellectum voluntati proposita, prohibet, & per consequens delectationem morosam, seu affectum voluntatis, tali copula conformem. Et verò quia iustitia non prohibet, nisi copulam cum aliena, hinc respicere feminam conjugatam, non quæ talem, sed dumtaxat quæ feminam, non opponitur virtuti iustitiæ; & per consequens talis delectatio morosa non contrahit malitiam iniustitiæ, quoniam objectum eius non est iniustum seu iniustitia.

323. Sed contra: si hodie gaudeas de adulterio hesterni, gaudium istud contrahit malitiam adulterij, et si non sit causa ipsius; nec influat in illud: ergo tamen delectatio morosa non sit causa operis, poterit nihilominus contrahere totam malitiam operis.

324. Respondeo concedendo totum; si de tota malitia sit delectatio morosa; et sique expressa nostra Conclusio. Et idem dico de gaudio adulterij hesterni, videlicet contrahere malitiam adulterij, si directè & formaliter respiciat iniustitiam, quæ fuit in illo opere: sin minus, & solum respiciat malitiam luxuriæ, dico, nequam contrahere malitiam adulterij seu iniustitiæ.

325. Difficilius objicies: Sicut aliquis non delectatur formaliter de adulterio, sed tantum de libidine, & ideo non contrahit malitiam iniustitiæ, sed tantum fornicationis; sic non delectatur de malitia fornicationis (illa enim potius est objectum odij, quàm amoris, cum nemo intendens in malum operetur) sed de voluptate, quam omnibus modis optat non esse prohibitam & malam, & quæ secundum se præcindit à licita & illicita: nam sicut illa femina poterat non esse conjugata, & ideo libido, de qua delectaris, secundum se præcindit ab adulterio; sic poterat esse uxor tua, & per consequens copula, de qua delectaris, præcindit à fornicatione, immo licita est illa consideratione: ergo etiam licita est delectatio morosa de tali copula. Et sanè quis audeat negare, Ioannem licetè desiderare Agnetem in uxorem, ut eà frui possit? Et quis ambigit viduâ posse delectari de præterito actu conjugali?

326. Respondeo: nemo ambigit, viduæ licitum esse delectari de præterito actu conjugali, quæ præterito, & sponzæ de futuro actu conjugali quæ futuro; sed dico ego cum communi sententia: neque viduæ de præterito actu conjugali, neque sponzæ de futuro licet libidinosè delectari, id est, admittere delectationem libidinosam de copula carnali ut præsentis, quibuscumque conditionibus vel circumstantijs honestis voluntas se muniat, si conditiones & circumstantiæ in re actu non ponantur.

327. Ratio: quia copula carnalis ut præsens, absolute hic & nunc illicita est, nisi conditiones istæ & circumstantiæ honestæ in re actu ponantur, id est, nisi actu sit proprius vir, aut actu Deus dispensaverit in præcepto fornicationis. Cum ergo delectatio talis sit, quale est ejus objectum formale; hæc autem delectatio versetur circa objectum delectabile carni præsens, puta copulam carnalem, ut est actus tætu conveniens, & hæc ipsa sub illa ratione sit mortaliter peccaminosa; necesse est, etiam ipsam delectationem esse mortaliter illicitam.

328. Nec obstat; quod per mentem una malitia possit ab alia præcindi, & objectum proponi tamquam malum unâ malitiâ, & non alia, immò objectum materialiter malum proponi tamquam bonum; quia in nostro casu proponitur objectum quod illicitum est, sub ea ratione

321. Pollicitus effectus contra malitiam, quæ respicitur in objecto.

322. Delectatio morosa, quæ respicitur in objecto, non est causa operis, poterit nihilominus contrahere totam malitiam operis.

323. Respondeo concedendo totum; si de tota malitia sit delectatio morosa; et sique expressa nostra Conclusio.

324. Difficilius objicies: Sicut aliquis non delectatur formaliter de adulterio, sed tantum de libidine, & ideo non contrahit malitiam iniustitiæ, sed tantum fornicationis; sic non delectatur de malitia fornicationis (illa enim potius est objectum odij, quàm amoris, cum nemo intendens in malum operetur) sed de voluptate, quam omnibus modis optat non esse prohibitam & malam, & quæ secundum se præcindit à licita & illicita: nam sicut illa femina poterat non esse conjugata, & ideo libido, de qua delectaris, secundum se præcindit ab adulterio; sic poterat esse uxor tua, & per consequens copula, de qua delectaris, præcindit à fornicatione, immo licita est illa consideratione: ergo etiam licita est delectatio morosa de tali copula. Et sanè quis audeat negare, Ioannem licetè desiderare Agnetem in uxorem, ut eà frui possit? Et quis ambigit viduâ posse delectari de præterito actu conjugali?

325. Respondeo: nemo ambigit, viduæ licitum esse delectari de præterito actu conjugali, quæ præterito, & sponzæ de futuro actu conjugali quæ futuro; sed dico ego cum communi sententia: neque viduæ de præterito actu conjugali, neque sponzæ de futuro licet libidinosè delectari, id est, admittere delectationem libidinosam de copula carnali ut præsentis, quibuscumque conditionibus vel circumstantijs honestis voluntas se muniat, si conditiones & circumstantiæ in re actu non ponantur.

326. Ratio: quia copula carnalis ut præsens, absolute hic & nunc illicita est, nisi conditiones istæ & circumstantiæ honestæ in re actu ponantur, id est, nisi actu sit proprius vir, aut actu Deus dispensaverit in præcepto fornicationis. Cum ergo delectatio talis sit, quale est ejus objectum formale; hæc autem delectatio versetur circa objectum delectabile carni præsens, puta copulam carnalem, ut est actus tætu conveniens, & hæc ipsa sub illa ratione sit mortaliter peccaminosa; necesse est, etiam ipsam delectationem esse mortaliter illicitam.

327. Nec obstat; quod per mentem una malitia possit ab alia præcindi, & objectum proponi tamquam malum unâ malitiâ, & non alia, immò objectum materialiter malum proponi tamquam bonum; quia in nostro casu proponitur objectum quod illicitum est, sub ea ratione

solvitur

324. Alia objeçtio.

Responso.

Non licet viduæ de præterito copula, nec sponzæ de futuro venere delectari.

325. Occurritur objectioni.

H h h h h z

ratione quâ illicitum est, scilicet copula ut carni delectabilis, tamquam si præfentialiter adesset.

Cùm ergo à parte rei illa copula, sic proposita, mala sit, non potest non delectatio circa illam, seu affectus voluntatis ei conformis, quacumque aliâ conditione per mentem posita, esse malus. Aliud foret, si proponeretur tamquam utilis ad generandam prolem, tamquam opus debitum conjugii ex iustitia &c. sed tunc non erit delectatio libidinosa, de qua hic agimus.

326. Quid sit delectatio libidinosa.

Rogas, quid sit delectatio libidinosa? Tabiena V. *Cognitio morosa* q. 8. sic ait: Ex quibus dictis patet expressè, quòd omnis consensus in delectationem libidinosa; & omne id, quod fit ad hanc nutriendam, vel fit propter eam, sive osculum, sive tactus, sive aspectus, omnia sunt peccata mortalia: Ex quo expressè sequitur, quòd non solum delectatio, quæ est propter illum actum nefarium, est peccatum mortale (ut Ipsi dicunt) sed etiam delectatio, quæ est in cogitatione cum consensu, etiam sine actu, est peccatum mortale. Si igitur ista fierent sine delectatione libidinosa, id est, sine motione spirituum circa libidinosas partes, quæ motio non fit sine delectatione &c. Hucusque præfatus Auctor.

Ergo, secundum istum Auctorem, delectatio libidinosa, est motio spirituum circa libidinosas partes, seu delectatio quæ fit cum tali motione. Porro huiusmodi motionem malam esse his, quibus non est licitus actus, ad quem disponit, nemo est qui dubitat. Cùm ergo neque viduz, neque sponsæ licitus sit actus copulæ, ad quem disponit eiusmodi motio; pari passu illicita erit illa motio, & omnis ille affectus, sive in voluntate, sive in appetitu, quem ex natura sua talis motio subsequitur.

327. Et illicita illi, cui non est licitus actus ad quem disponit.

Quidni ergo illicitus sit simplex affectus voluntatis circa copulam, ut carni delectabilem, tamquam si præfentialiter adesset? Hunc quippe affectum ex natura sua talis motio subsequitur, aut certè concomitatur, sive cogites te esse conjugatum, sive non, sive apprehendas Deum dispensasse in fornicatione, sive non. Nisi ergo à parte rei sit conjux tua, de qua cogitas, & nisi reverà Deus dispensaverit in fornicatione, per consequens in ista motione, quæ est dispositio ad illam, delectatio veneria erit tibi mortaliter peccaminosa, utpote prohibita per virtutem castitatis.

Et quamvis affectus iste sit inefficax respectu illius objecti, circa quod versatur, v. g. circa copulam carnalem; equidem est efficax comparatione motionis spirituum circa libidinosas partes, quæ opponitur virtuti castitatis. At verò planè inefficax est, & nullatenus causa alicujus injustitiæ contra maritum uxorata, ex cujus cogitatione ea voluptas suscipitur, ad

edque per talem actum castitas sola læditur, non iustitia: nisi injustitia positivè placeat.

Positivè, inquam: quia arbitror cum D. castillone disp. 9. n. 633, non esse necessarium positivam quamdam repulsam aut rejectionem injustitiæ; consideratione apponendo hanc conditionem: *Si non esset conjugata*, quæ conditione non videtur habere locum pro actu delectationis, quæ de facto & absolute habetur, ut ostendit idem Auctor n. 631. sed dico, satis esse ad evitandam malitiam injustitiæ, quòd tantum delecteris de objecto carnali, ita ut nullo modo actu tuo feraris in rationem conjugatæ, etiam si videas esse conjugatam.

Et ideo addidi in Conclusionè, *ly Saltem negativè*. Ratio est: quia quando malitia ipsius præcenditur negativè, tunc delectatio illa nec directè, nec indirectè, fertur in adulterium: non directè, quia non delectatur de damno alterius, sed de voluptate carnali, quam concipit in ea copula, quam cogitat: non indirectè, quia cum sit inefficax actus, non est causa alicujus injustitiæ seu actus injusti.

Si inferas: Ergo rarissimè delectationes morose de copula cum conjugata aut Religiosa &c. contrahent totam malitiam, quæ est in objecto: quis enim ex mille directè intendit injustitiam aut sacrilegium? Immo videtur, quòd nunquam: quia nemo intendens in malum operatur.

Respondeo: bonum esset, quòd nunquam delectationes morosæ contraherent malitiam adulterii aut sacrilegii, & puto quòd raro contrahant: interim posse contrahere, non dubitoy si enim aliquis potest efficaciter velle adulterium, non solum quæ est actus carni delectabilis, sed etiam quæ est actus alteri injurious; quidni etiam de ipsa injuria possit simpliciter delectari? Non quasi ista malitia sit ultimum motivum delectationis; sed quia in ea apprehendit aliquam rationem boni, v. g. bonum vindictæ & satisfactionis injuriæ, sibi prius illatæ. Ut ergo illa injustitia tribuat suam malitiam delectationi morosæ, sufficit quòd formaliter & directè in eam tendat, tamen si ibi non sistat, sed rursus in ea apprehendat, & eam ordinet ad aliquam rationem boni veri vel apparentis.

Ex dictis facile resolvitur hæc quaestio: Utùm omnes delectationes morosæ sint ejusdem speciei? Nam si dantur delectationes morosæ non solum in materia luxuriæ (ut Aliqui existimant) sed in quacumque materia communior & verior docet sententia nihil manifestius est, quàm delectationes morosæ specie diversificari, simili ratione, quæ actus efficaces, in diversis materiis: proinde sicut actus efficax fornicationis distinguitur specie ab actu efficaci homicidii; consimiliter actus inefficax seu delectatio morosa fornicationis distinguitur specie ab actu inefficax seu delecta-

lestatione morosa dentur delectatio luxuriæ, tunc in illas delectatione cifica, an verò or-

Et ratio dubitatus corporalis motuum, subservientius effectus, & catio morosa esse ve ergo delecteris seu de copula for aut bestialitate specie malitia contriaga de Peccatis

Cùm (inquit) tionem malitia objecti; probavi posse esse malas, sent pollutionem sine supponimus tione eadem sint, si ex fornicatione prebeat inde desummati: sicut in sent peccare contra castitatis in cib eodem modo sequi ex equitatione; equitare, quod c

Porro Dicasti (reponit) ea cor actum delectationem speciei physici ejusdem speciei in actu delectationis est inchoatio illi cogitata copulæ domiæ; & sic de ab actibus, directè genere moris v consummat, licet tionis physice sent tamen moris divi

Ideo meritò V Salas 2. 2. tom. n. 60. Calstrus P 2. punct. 10. §. teniæ docent, e delectatio oriatu tica vel bestial; copula fornicaria castitatis oppositi castillo.

Rogas, quid commotionem i physicè, quàm cto respectu ad procedit, nisi si la cogitata: tu distinguitur spe

lectatione morosa homicidii. Sin autem non dentur delectationes morosae, nisi in materia luxuriae, tunc major dubitatio est, an inter illas delectationes sit inveniibilis distinctio specifica, an vero omnes sint ejusdem speciei?

Et ratio dubitandi est: quia est idem effectus corporalis motionis & excitationis spirituum, subservientium generationi, ratione cuius effectus, & quidem solius, videtur delectatio morosa esse mortaliter peccaminosa. Si vero ergo delecteris venere de copula fornicaria seu de copula sodomitica, vel de pollutione aut bestialitate, non apparet aliqua diversa specie malitia contra castitatem. Ita docet Arriaga de Peccatis disp. 47. n. 25.

Cum (inquit) ut supra diximus, delectationum malitia non desumatur ex malitia objecti; probavimus enim de objecto bono posse esse malas, sed praecise ex eo, quod causent pollutionem & motus, ut in hac conclusione supponimus: hi autem motus & pollutio eadem sint, sive ex sodomia cogitata; sive ex fornicatione provenientes, non video cur debeat indè desumi ulla diversitas specifica peccati: sicut in sententia illorum, qui dicunt, peccare contra castitatem eum, qui dat causas pollutionis in cibis vel equitatione. Certè si eodem modo sequatur pollutio ex cibis, quo ex equitatione; idem omnino erit peccatum equitare, quod comedere. Hæc ille.

Porro Dicastillo disp. 9. n. 624. Quamvis (reponit) ea commotio, secluso respectu ad actum delectationis, ex quo procedit, sit ejusdem speciei physice loquendo; non tamen est ejusdem speciei moraliter: quia si procedat ex actu delectationis cogitatae copulae naturalis, est inchoatio illius, si verò ex delectatione cogitatae copulae sodomiticae, est inchoatio sodomicae; & sic de reliquis: proveniunt enim ab actibus, directè respicientibus diversam in genere moris voluptatem, sicuti scetus ipsi consummati, licet eodem genere subministrationis physice seminis perficiantur, in genere tamen moris diversi sunt.

Ideo meritò Valquez 1. 2. disp. 112. n. 4. Salas 2. 2. tom. 2. tract. 13. disp. 16. sect. 6. n. 60. Castrus Palao tom. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 10. §. 4. n. 4. & Alij nostrae sententiae docent, explicandum in Confessione, si delectatio oriatur ex cogitata copula sodomitica vel bestiali; quia omninò sunt distincta à copula fornicaria, & specialem cum virtute castitatis oppositionem habent. Huc ille Dicastillo.

Rogas, quid ego sentiam? Respondeo I. commotionem illam esse ejusdem speciei tam physice, quàm moraliter loquendo, etiam factò respectu ad actum delectationis, ex quo procedit, nisi sit periculum proximum copulae cogitatae: tunc enim, sicut copula naturalis distinguitur specie à copula contra naturam;

indubiè etiam commotio, quae est inchoatio & proxima dispositio ad copulam naturalem, specie distinguitur à commotione, quae est inchoatio & proxima dispositio ad copulam contra naturam. Ratio: quia periculum proximum imbibit malitiam peccati; cuius est periculum. Hoc autem periculo secluso, nescio cur hæc commotio debeat dici inchoatio copulae naturalis, ista autem copulae contra naturam; & non potius tam hæc, quam illa commotio, inchoatio pollutionis seu molitiae, cuius semper est periculum, quando deest occasio copulae, sicut sepius deest.

Respondeo II. nihilominus illas delectationes venereas distingui specie, si directè & formaliter respiciant diversam voluptatem seu diversam malitiam; quae est in copula naturali & copula contra naturam, eodem modo, quo illa malitiae & voluptates distinguuntur: putamus quippe; delectationes venereas specie distingui per hoc objectum formale, sicut delectationes morosae in alijs materijs, adeoque explicandas esse in Confessione.

Ceterum existimat Felix de Peccatis cap. 15. diff. 7. n. 4. delectationem veneream in voluntate viduae de copula praeterita, & in voluntate sponsae de copula futura, non esse mortalem. Probat: nam objectum non est malum mortaliter; nempe copula conjugalis. Et confirmatur: nam plus est, approbare, cupere & desiderare, quàm delectari; sed in vidua non est mortale, approbare copulam praeteritam, & in sponsis cupere aut desiderare copulam futuram; ergo nec delectari de illa.

Et contra Valquez probatur: quia ipse ait, quòd si vidua delectetur ex motivo honesto, non peccat mortaliter: ergo neque peccabit mortaliter, si delectetur ex libidine. Patet: nam talis libido in actu conjugali non est mortalis: ergo nec delectatio ex libidine erit mortalis. Denique si delectatio de se est mala, numquam ex fine honesto bonificabitur: si ergo ex fine honesto est bona, ex fine malo venialiter solum, erit mala venialiter, non mortaliter. Ita praefatus Autor.

Et quod magis fortè mireris, docet ibidem n. 6. delectationem veneream etiam in appetitu sensitivo non esse mortalem. Probat: Quantumque voluntas est bona circa aliquod objectum, appetitus sensitivus illam sequens, necessariò est bonus; immo faciliùs excusatur actus appetitus, quàm voluntatis: sed delectatio voluntatis in vidua non est peccatum mortale; ergo nec delectatio appetitus sensitivi.

Et confirmatur: nam vel talis delectatio appetitus est ante consensum voluntatis, vel non. Si ante, ergo non est peccaminosa: si post, ergo cum consensus voluntatis non sit peccatum; ergo neque delectatio appetitus sensitivi, quippe habent idem objectum. Hæc ille.

Si objicias ex Sanchez lib. 1. Sum. cap. 2.

Objectio ex Sanchez. n. 33. Delectatio voluntatis potest esse de objecto conditionali; nam intellectus, ex cujus cognitione voluntas movetur, potest apprehendere & proponere voluntati objectum conditione vestitum, ac à malitia præcisum: secus verò delectatio appetitûs; nam imaginativa seu æstimatoria, ex cujus apprehensione movetur appetitus sensitivus, nullam conditionem apponere potest: quia in conditionabilibus est affirmatio & negatio, & in copula conditionali est quædam illatio; æquivalens enim cuidam Antecedenti & Consequenti, ut: Si homo est animal, est sensibilis, æquivalens huic: Est animal, ergo sensibilis. Insuper in conditionalibus est quædam collatio & præcisio unius rationalis ab alia. Quæ omnia solius intellectûs sunt.

Respondet Felix supra n. 7. Quod imaginativa potest representare objectum, abstractum ab usu licito vel illicito, & in illud potest ferri appetitus, sicut fertur voluntas. Sicut secundum Sanchez n. 35, licet delectatur appetitus laici apprehendentis se Sacerdotem, ac audiendarum Confessionum jurisdictionem habentem, magnoque fervore Confessiones excipientem; aut se ex domini licentia numerosam pecuniam expendentem; aut se iudicem rectè munus suum obeuntem, ac de malefactoribus iustissimas pœnas sumentem; nam hæc omnia conditione desituta mala sunt, & appetitus sensitivus fertur in ea absolutè, & conditione desituta. Hucusque Felix.

Et prosequitur dicens: sed instat Sanchez, quod actus veneris, & actus vindictæ, furandi &c. habent in se intrinsecam malitiam imbibitam, & ita nisi apponatur conditio malitiam auferens, delectatio de illis est mala, at verò audire Confessiones &c. sunt de se bona, & non habent malitiam imbibitam, quamvis ut rectè fiant, indigeant conditione. Unde nisi quis delectetur de absentia conditionis, non delectatur de re illicita.

Respondeo; Quod sicut in delectatione venerea, ut non sit mala, necessarium est simul conditionem apprehendi: ita similiter in delectatione vindicandi de malefactoribus oportet apprehendere conditionem, nempe esse iudicem: nam non apprehensa conditione, talis actus est malus, ac per consequens & delectatio circa illum; nam audire Confessiones non Sacerdotem, malum est; & ut bonum sit, debet ad minus apprehendi Sacerdotium. Hæc Felix.

Ego autem sustineo, delectationem veneream non solum in appetitu sensitivo, sed etiam in voluntate esse mortalem, quibuscumque circumstantiis honestis voluntas se muniat (ut patet ex dictis) idque quia objectum ejus mortale est, scilicet copula carnalis præsens, quæ tum viduæ, tum sponsæ, mortaliter illicita est defectu matrimonij præsentis.

Pro quo adverte differentiam inter desiderium & delectationem, quod desiderium pro objecto suo habeat rem futuram (est quippe prosecutio alicujus boni absentis) delectatio autem rem præsentem; est quippe propositio in bonum præsens. Desiderium (inquit Felix supra de voluntate Dei cap. 6. diff. unicâ n. 13.) est de bono non habito; ergo de bono cognito vel futuro vel possibili. Et n. 16. Delectatio (inquit) est affectus & propositio in bonum præsens & possessum.

Igitur delectatio venerea est affectus & propositio in copulam carnalem præsentem: ergo perperam dicit Felix supra de Peccatis c. 15. diff. 7. n. 4. Talis delectatio in voluntate viduæ de copula præterita, & in sponsæ voluntate de copula futura, non est mortale.

Similiter falsum est, quod ibidem ait: Plus est cupere & desiderare, quam delectari, cum (secundum omnes DD.) plus sit frui Deo & delectari de Deo jam præsentem & possessum, quam ipsum absentem desiderare seu sperare. Proinde non sequitur: licet sponsa desiderium copulæ conjugalis, ergo etiam delectatio de copula conjugali; quia copula conjugalis futura est licita sponsæ, secus autem copula conjugalis præsens.

Respondet Felix supra n. 5, concedendo delectationem non ferri nisi in objectum præsens: matrimonia ista viduæ & sponsæ licet non sint præsentia in re, sunt tamen cognitione, & ita delectationes sunt licitæ; nam actus circa objectum malum, apprehensum ut honestum, sunt honesti: sunt tamen consulenda viduæ & sponsæ, ut abstineant à talibus delectationibus, ne exponant se periculo consentiendi directè aut indirectè in præsentem libidinem, & frequenter inducunt periculum peccati mortalis. Hæc ille.

Sed contra: Illa præsens libido vel est mala, vel non: si mala, quomodo ergo delectationes libidinosæ sunt licitæ? Si non est mala, cur malus erit consensus in eam directus vel indirectus? Cur ergo consulenda viduæ & sponsæ, ut abstineant à talibus delectationibus propter periculum consentiendi directè aut indirectè in præsentem libidinem? Et verò si tales delectationes frequenter inducunt periculum peccati mortalis, vel ex hoc solo convincitur, eas non esse honestas seu licitas; cum frequens periculum peccati mortalis, censetur meritò periculum proximum.

Deinde interrogo: quid est illa libido præsens? Numquid motio spirituum circa partes libidinosas? Et putas, quia vidua vel sponsa potest voluntariè illam motionem in se excitare absque gravi peccato? Minimè (inquit) sed bene potest illam permittere ex justa & rationabili causa. Esto: sed numquid solum permittit, qui ponit causam, ex qua de per se sequitur talis motio? Clarum est quod non. Jam autem

Responsio Felicia.

336. Infantia ex Sanchez.

Responsio Felicia.

337. Judicium Auctoris.

BOSCO

autem delectationi moniali, ex n. motionem. Ergo delectationem, etiam saltem indirectè id est, perfectè tale.

340. Oppositio n. 1110.

Nec refert; quod sponsæ sint præsentem matrimonium formationem, dum sponsa: numquid ergo præsentia in peccato fornicationis spirituum circa propositio ad fornicationem delectationem causare hujusmodi.

Ex quo patet delectationem veneream delectationem veneream apprehendentis rum Confessionum magnoque fervore. Nam objectum fornicationis per se honestum que aliunde in se objectum formaliter sit copula conjugalis equidem aliunde junctionem seu subserviendum licet nisi conjugatione nullatenus.

341. Primum illa licita aliqua delectatio sub conditione si non sit in se nisi honesta.

Itaque, ut sit veritas; Primò, contra jus naturæ conditione: Si prohibita: nam licet ex parte objecti affectus, qui sensus malitia, & nuda.

339. Oppositio n. 1110.

Secundò, non nunc illicitis, proream admittere, vel circumstantiis si conditiones ponantur. Patet ob finem honeste delectari de actibus excelsis, ratione aut ignorantia.

342. Primum illa licita aliqua delectatio sub conditione si non sit in se nisi honesta.

Neque bene pollutione inculcanda quandoque prode delectatur nequeat eam prode de Passione tum? Nullo tunc curare. Item potius moriatur i

autem delectatio ex libidine de copula matrimoniali, ex natura sua nata est cauere talem motionem. Ergo qui consentit in illam delectationem, etiam consentit in illam motionem, saltem indirecte. Ergo talis delectatio morosa, id est, peccata voluntaria, est peccatum mortale.

Nec refert; quod illa matrimonia viduae & sponsae sint praesentia cogitatione, quia etiam matrimonium sponsae posset esse praesens cogitatione, dum sponsus in re copularetur sponsae: numquid ideo copula foret licita? Sicut ergo praesentia illa non excusat copulam istam a peccato fornicationis; ita neque motionem spirituum circa partes libidinosas, quae est dispositio ad fornicationem; neque consequenter delectationem ex libidine, quae nata est cauere huiusmodi motionem.

Ex quo patet manifesta disparitas inter delectationem veneream de copula conjugali, & delectationem voluntatis vel appetitus Laici, apprehendentis se Sacerdotem, ac audiendum Confessionum jurisdictionem habentem, magnoque fervore Confessiones excipientem. Nam obiectum formale huius delectationis est per se honestum, & ut tale apprehenditur, neque aliunde inficitur aliqua malitia: at vero obiectum formale delectationis venereae, est idem sit copula conjugalis, quae per se honesta est; equidem aliunde inficitur malitia, propter conjunctionem seu effectum motionis spirituum subseruientium generationi, quae motio non licet nisi conjugatis, communi calculo DD. a quo nullatenus recedendum.

Itaque, ut finem imponamus huic controversiae; Primò, possum illicita (quae non sunt contra jus naturale strictum) desiderare sub conditione: *Si mihi liceret, vel: Si non essent prohibita*: nam licet haec conditio nihil ponat ex parte obiecti, ponit tamen aliquid ex parte affectus, qui fertur in obiectum praecisum à malitia, & nudatum à prohibitione.

Secundò, non possum de absentibus, hic & nunc illicitis, praesentem delectationem veneream admittere, quibuscumque conditionibus vel circumstantiis honestis voluntas se muniat, si conditiones & circumstantiae in re actu non ponantur. Patet ex dictis. Tercio, possum ob finem honestum (aliam non) inefficaciter delectari de actibus, ex se mortalibus, à culpa excusatis, ratione somni, ebrietatis, amentiae aut ignorantiae.

Neque bene sequitur: si liceat gaudere de pollutione inculpabiliter habita, licebit eam quandoque procurare. Siquidem Sacerdos licite delectatur de morte malefactoris, estò nequeat eam procurare. Numquid licet gaudere de Passione Christi propter bonum effectum? Nullo tamen modo licebat eam procurare. Item potest quis desiderare, ut peccatus moriatur in bono statu, ne forte redeat

ad peccata praeterita; quis propterea dixerit, me illam mortem posse procurare?

Ratio est: quia procurare pollutionem, procurare Passionem Christi, procurare mortem poenitentis, sunt ex obiecto suo mala, & à Deo prohibita; secus naturalis pollutio, passio Christi, & naturalis mors poenitentis: neque enim Deus prohibuit pollutionem, aut mortem naturalem, vel violentam malefactoris, sed occisionem innocentis, sed seminacionem, quae subest gubernationi nostrae, qualis non est illa, quae naturaliter contingit absque propria aut alterius cooperatione. Quidni ergo liceat eam desiderare, & de illa habita speculativè gaudere, propter bonum effectum? Si (inquit Doctor Angel. 4. dist. 9. q. 1. a. 4. ad 5.) placeat (pollutio) ut natura exoneratio aut alleviatio, peccatum non creditur. Item 3. Part. q. 80. a. 7. in corp. Sicut contingit sanguinem fluere absque peccato, ita & semen, quod est superfluitas sanguinis, secundum Philosophum.

Quid dicam de Passione Christi? Certum est, quod haec ipsa ex obiecto suo bona sit, quamvis actio pessima fuerit. Audiamus S. Leonem serm. 16. de Passione: *Namquid iniquitas persequendum Christum ex Dei est orta consilio? & illud facinus, quod omni maius est crimine, manus divinae preparationis armavit? Non hoc plane de summa iustitia sentiendum est: quia multum aversum est, quod in malignitate Iudaeorum est praecognitum, & quod in Christi est Passione apositum. Non inde processit voluntas interficiendi, unde moriendi, nec de uno extitit spiritu atrocitas sceleris, & tolerantia Redemptoris. Quid ergo miramur, si de tolerantia Redemptoris liceat gaudere, & non de atrocitate sceleris? Si liceat gaudere de Passione Christi, estò illicite eam procuraverint Iudaei?*

Si inferas: Ergo etiam licet desiderare & gaudere de venerea delectatione, quae per se concomitatur pollutionem naturalem seu inculpabilem.

Respondet N. C. Rationem disparitatis do: quia illa delectatio nullum alium habet finem à natura, nisi dissonare & incitare ad actum conjugalem. Cum ergo hic actus sit illicitus omnibus non conjugatis, etiam illa delectatio illicita erit. At vero pollutio secundum se est utilis ad alleviationem naturae immo aliquando ad consequendam sanitatem; ad quos effectus nihil juvat illa delectatio. Sicut ergo illi effectus secundum se in quocumque statu sunt liciti, pari ratione licitum erit desiderare & gaudere de causa illorum effectuum; secus eam procurare propter illos effectus: quia procuratio intrinsecè mala est, & à Deo prohibita, utpote peccatum contra naturam generationis, cum tamen pollutio naturaliter proveniens potius sit secundum naturam, cum vi ipsius naturae semen expellatur. Porro non sunt facienda mala, ut eveniant bona.

Sed

340. Oppugnat

141. Possum illicite aliquando desiderare

342. Possum desiderare de aliquo re quam non possum procurare.

Probatum

343. Obiectio

Solutio

344. Infracta.

Sed contrà, inquis: etiam ebrietas est intrinsecè mala, & tamen licet se inebriare causâ sanitatis.

Soluitur.

Respondeo: Numquam licet se inebriare: quia ly inebriare significat sumptionem potûs inebriantis ex inordinata appetitione usque ad violentam privationem usus rationis. Potûs autem licet sumere potum inebriantem usque ad violentam privationem usus rationis causâ sanitatis (ut Aliqui volunt) quam se polluere ad eundem finem; quia non obstante tali fine adhuc pollutio repugnat castitati, quia est contra generationem; at verò privatio violenta usus rationis tali casu (secundum illos Auctores) non est contra sobrietatem, quia non repugnat regulæ ejus, quæ est bona corporis valetudo & dispositio ad mentis functiones.

345. Objectio.

Contrà: etiam pollutio tali casu non repugnat castitati; quia per ipsam homo, alioquin certò moriturus, fit magis aptus ad generandum: & quamvis generatio pro una vice impediatur, quidem non tam impedimentum, quam adjumentum censei debet, sicut licet pro parvo tempore impediatur usus rationis, illud tamen pro nihilo moraliter reputari debet.

Diluitur.

Responderetur disparitatem esse; quòd regula castitatis non sit bona dispositio ad generandum; sed vel abstinere omnimodè à veneris, vel illis moderatè uti; porò non est usus moderatus, ex quo nequit immediatè sequi generatio. Quamvis ergo per talem actum homo reddatur aptior ad generandum per alium actum subsequenter; nihilominus ex actu præcedente non potest immediatè sequi generatio. Aliud est in sumptione largioris potûs inebriantis; quia quando is potus sumitur causâ sanitatis, proximè & immediatè quasi ex eo sequitur bona corporis valetudo, & dispositio congrua ad mentis functiones.

346.

Quare non licet procurare pollutionem causâ sanitatis.

Ratio ultimata & maximè efficax, quare non licet procurare pollutionem causâ sanitatis, est voluntas Dei, quæ nobis constat ex communi sensu Ecclesiæ, à quo in re tanti momenti non licet recedere, sine periculo graviter errandi.

Profecò si tali casu liceret procurare pollutionem, frequenter homines sibi fingerent ejusmodi causam, propter nimiam propensionem in delectationem carnalem per se connexam; adeoque parum curarent de Matrimonio contrahendo, cum manifesto detrimto boni communis, id est, conservationis speciei. Ita Aliqui argumentantur: sed malè; nam licet pollutio posset esse utilis sanitati, hæud equidem illa delectatio; adeoque adhuc illicitum foret intendere illam delectationem, in eamque consentire. Ergò per hoc non impediretur Matrimonium, utpote necessarium, ut quis absque peccato consentiat in delectationem carnalem seminationis. Sed hæc satis de controversia; quæ non est propria hujus loco.

Superest ut respondeamus his, qui docent non esse licitum delectari de actibus ex se moralibus, v. g. homicidio, fornicatione &c. à culpa excusatis ratione formi, ebrietatis &c. non esse (inquam) licitum delectari, etiam ob finem honestum. Ita Felix de Peccatis c. 15, diff. 9. n. 4. cum Aliis, quos citat. Ratio (inquit ille) est: nam (ut sæpe dixi) delectatio seu complacentia, ex qua oritur, mutatur in malitiam ab objecto; sed tale objectum est malum; ergò & delectatio.

Si respondeas; objectum non esse malum, quia factum est absque libertate. Contrà (inquit Felix) libertas non requiritur ad malitiam objectivam, sed ad formalem: nam (ut docet Scotus Quodl. 18. §. De secundo) ab alio sumitur malitia, nempe à difformitate actûs cum natura rationali; & ab alio capite imputabilitas, nempe à libertate contingentia. Cum ergò delectatio libera sit, & circa objectum difforme; difformis & mala erit.

Secundò probatur: nam desiderare hos actus, est peccatum; ergò delectari de illis. Patet Consequentia: nam habent idem objectum. Ex quibus sequitur, quòd ex nullo motivo possit honestari talis delectatio, cum sit de objecto malo. Hucusque Felix.

Respondeo ad ultimum; desiderare inefficaciter hos actus propter bonum finem, non est peccatum: ergò similiter inefficaciter delectari delectari propter bonum finem.

Ad primam rationem dico, delectationem seu complacentiam inefficacem mutari quidem malitiam ex objecto; non tamen ex omni objecto, sed ex solo objecto formali: hic autem objectum formale est finis bonus; ergò & bona delectatio. Proinde si ipse actus malus, licet hic & nunc excusatus à formali peccato, foret objectum formale meæ delectationis, utique talis delectatio foret mala; immò peccaminosa, sicuti peccaminosa est delectatio circa fornicationem vel homicidium præcisè consideratum sine ordine ad actum externum.

Nonne qui vult efficaciter fornicari in ebrietate, peccat? Planè: non quia vult objectum formaliter malum seu peccaminosum (cum ebrietate fornicatio non sit formaliter mala seu peccaminosa defectu libertatis) sed quia illa fornicatio est materialiter mala, seu peccatum materiale, utpote objectum à Deo prohibendum. Ergò etiam delectatio morosa talis objecti erit formaliter peccatum; est enim affectus voluntarius seu liber conformis objecto, à Deo prohibito.

Dices: Lex non prohibet aut præcipit actum nisi voluntarium & liberum. Respondeo cum distinctione: non prohibet aut præcipit formaliter, concedo; materialiter, nego. Hinc distinctio inter peccatum materiale & formale. Lex (inquit Felix supra n. 5.) omne homicidium, factum ab homine privato, prohibet

hibet, & ita fecit quando non impeditur.

Sed contrà; si factu libertatis; et delectatio morosa; maliter peccaminosa formaliter peccata libertas, quæ delectationi; ac proinde formaliter peccata excusatur delectatio de objecto non.

Dices: Delectatio &c. excusata non est malum: delectari de honorantia vel ebrietate disparitatis: quia materialiter est in se illud homicidium.

Contrà: Lex Missæ, sicut præcipit ab homine iustæ tutelæ. Rõmissio Missæ est peccatum fornicationis, factum moderamine iustæ tutelæ.

prohibita, est dicitur habitum. Hinc quod non obligat extremum homicidium, est delectari de acma necessitate, & ergò similiter de facta, cum illa non di Missam.

Ex quo patet re aut gaudere de ta in somno, quod peccatum formali fornicatio objecti secus pollutio, naturalis, sicuti fornicatio.

Atque ex his conclusioni, & illis cumstantiam quæ singulos expendimur in totam Theologiaque ad circumspecta erit Conc

BOSICO

hibet, & ita semper est malum, licet aliquando non imputetur, defectu libertatis.

Sed contra; si aliquando non imputetur, defectu libertatis; ergo nec tunc imputabitur delectatio mortalis; cur enim delectatio sit formaliter peccaminosa, cum objectum ejus non sit formaliter peccaminosum? Respondeo: quia libertas, quae deest objecto, non deest delectationi; ac proinde licet objectum excusetur a formali malitia, defectu libertatis, non ideo excusetur delectatio quae libera est (ut supponitur) de objecto materialiter malo.

Dices: Delectari de omissione Missae, jejunii &c. excusatis ex justa causa, ut ex morbo, non est malum: ergo etiam non est malum delectari de homicidio commisso ex ignorantia vel ebrietate. Respondeo N. C. Ratio disparitatis: quia illa omisso Missae nequidem materialiter est mala, cum non sit prohibita; secus illud homicidium.

Contra: Lex prohibet omnem omissionem Missae, sicut prohibet omne homicidium factum ab homine privato, absque moderamine justae tutelae. Respondeo: N. A. nam talis omisso Missae est libera infirmo, & tamen non est peccatum formale: at verò homicidium liberum, factum ab homine privato, absque moderamine justae tutelae, foret peccatum: ergo omisso Missae tali casu non est mala, neque prohibita, estò homicidium sit malum & prohibitum. Hinc quia praecipit non furandi, non obligat extremè indigentem, nec praecipit homicidii, justè se defendentem; licitum est delectari de acceptione rei alienae in extrema necessitate, & de occisione injusti invaloris: ergo similiter de omissione Missae ex justa causa, cum illa non prohibeatur praecipit audiendi Missam.

Ex quo patet, quare potius liceat desiderare aut gaudere de pollutione naturaliter habita in somno, quam de fornicatione facta sine peccato formali in ebrietate: quia videlicet illa fornicatio objective mala est & prohibita; secus pollutio, quae tunc solum est evacuatio naturalis, sicut sudor vel fluxus sanguinis.

Atque ex his sit impostus finis hujus Conclusioni, & illis casibus, qui pertinent ad circumstantiam Quid; ne particulatim omnes & singulos expendendo ac trutinando, opus in immensum exerceat, dum falcem mittimus in totam Theologiam Moralem. Progrediar itaque ad circumstantiam, Vbi, de qua haec unica erit Conclusio.

CONCLUSIO XVI.

Peccatum externum in Ecclesia commissum contrahit inde aliquam malitiam sacrilegii, ad minus venialem, subinde etiam mortalem, ubi vel notabilis irreverentia in ipso actu apparuerit, vel specialis prohibitio intertulerit: propter quam placita saecularia, mercatus & alia, quae referuntur in cap. Decet, de Immun. Eccles. in 6. sacrilegia sunt mortalia vel venialia pro ratione materiae; sicut & furtum, etiam rei solum per accidens ibi existentis.

Quid hoc loco intelligatur per Ecclesiam, facile colliges ex dictis disp. 5. sect. 5. Concl. 18. ubi diffusè egimus de aliquibus actibus quibus Ecclesia polluitur, Iure Canonico ita statuente in poenam peccati sacrilegii seu irreverentiae: neque enim illi actus sacrilegi sunt, qui polluant; sed vice versa ideo polluant, quia sacrilegi sunt; id est, quia specialiter repugnant sanctitati Ecclesiae sive ex jure naturali, sive ex jure tantum positivo, ideo Jus Canonicum annexit illis hujusmodi poenam.

Sicuti in furto annexeretur Excommunicatio, non ideo furtum erit peccatum, quia Excommunicatio annexa est; sed ideo Excommunicatio annexa est, quia furtum est tam grave peccatum. Et idem est, si furtum prohibeatur in loco sacro sub Excommunicatione; non ideo furtum illud erit sacrilegium, quia annexitur Excommunicatio, sed è contra ideo annexitur Excommunicatio, quia est peccatum sacrilegii.

Quapropter non valet haec Consequentia: Occulta fornicatio, aut pollutio non polluit Ecclesiam, ergo non est sacrilegium specialiter in Confessione explicandum. Potuit quippe Pontifex velle prohibere quamcumque fornicationem aut pollutionem in Ecclesia (immo jure naturae videtur prohibita ut patebit ex dicendis) etsi noluerit annexere poenam violationis, nisi fornicationi aut pollutioni notoriae. Licet ergo ad effectum seu poenam violandi Ecclesiam, necessaria sit conditio publicitatis seu notorietatis (ut sic loquar) tamen

his, qui docent... actibus ex se mor... fornicatione &c. A... ni, ebrietatis &c... delectari, etiam... de Peccatis c. 15... citat. Ratio (in... è dixi) delectatio... oritur, mutatur... tale objectum est...

350... 351... 352... 353... 354... 355... 356... 357... 358... 359... 360... 361... 362... 363... 364... 365... 366... 367... 368... 369... 370... 371... 372... 373... 374... 375... 376... 377... 378... 379... 380... 381... 382... 383... 384... 385... 386... 387... 388... 389... 390... 391... 392... 393... 394... 395... 396... 397... 398... 399... 400... 401... 402... 403... 404... 405... 406... 407... 408... 409... 410... 411... 412... 413... 414... 415... 416... 417... 418... 419... 420... 421... 422... 423... 424... 425... 426... 427... 428... 429... 430... 431... 432... 433... 434... 435... 436... 437... 438... 439... 440... 441... 442... 443... 444... 445... 446... 447... 448... 449... 450... 451... 452... 453... 454... 455... 456... 457... 458... 459... 460... 461... 462... 463... 464... 465... 466... 467... 468... 469... 470... 471... 472... 473... 474... 475... 476... 477... 478... 479... 480... 481... 482... 483... 484... 485... 486... 487... 488... 489... 490... 491... 492... 493... 494... 495... 496... 497... 498... 499... 500... 501... 502... 503... 504... 505... 506... 507... 508... 509... 510... 511... 512... 513... 514... 515... 516... 517... 518... 519... 520... 521... 522... 523... 524... 525... 526... 527... 528... 529... 530... 531... 532... 533... 534... 535... 536... 537... 538... 539... 540... 541... 542... 543... 544... 545... 546... 547... 548... 549... 550... 551... 552... 553... 554... 555... 556... 557... 558... 559... 560... 561... 562... 563... 564... 565... 566... 567... 568... 569... 570... 571... 572... 573... 574... 575... 576... 577... 578... 579... 580... 581... 582... 583... 584... 585... 586... 587... 588... 589... 590... 591... 592... 593... 594... 595... 596... 597... 598... 599... 600... 601... 602... 603... 604... 605... 606... 607... 608... 609... 610... 611... 612... 613... 614... 615... 616... 617... 618... 619... 620... 621... 622... 623... 624... 625... 626... 627... 628... 629... 630... 631... 632... 633... 634... 635... 636... 637... 638... 639... 640... 641... 642... 643... 644... 645... 646... 647... 648... 649... 650... 651... 652... 653... 654... 655... 656... 657... 658... 659... 660... 661... 662... 663... 664... 665... 666... 667... 668... 669... 670... 671... 672... 673... 674... 675... 676... 677... 678... 679... 680... 681... 682... 683... 684... 685... 686... 687... 688... 689... 690... 691... 692... 693... 694... 695... 696... 697... 698... 699... 700... 701... 702... 703... 704... 705... 706... 707... 708... 709... 710... 711... 712... 713... 714... 715... 716... 717... 718... 719... 720... 721... 722... 723... 724... 725... 726... 727... 728... 729... 730... 731... 732... 733... 734... 735... 736... 737... 738... 739... 740... 741... 742... 743... 744... 745... 746... 747... 748... 749... 750... 751... 752... 753... 754... 755... 756... 757... 758... 759... 760... 761... 762... 763... 764... 765... 766... 767... 768... 769... 770... 771... 772... 773... 774... 775... 776... 777... 778... 779... 780... 781... 782... 783... 784... 785... 786... 787... 788... 789... 790... 791... 792... 793... 794... 795... 796... 797... 798... 799... 800... 801... 802... 803... 804... 805... 806... 807... 808... 809... 810... 811... 812... 813... 814... 815... 816... 817... 818... 819... 820... 821... 822... 823... 824... 825... 826... 827... 828... 829... 830... 831... 832... 833... 834... 835... 836... 837... 838... 839... 840... 841... 842... 843... 844... 845... 846... 847... 848... 849... 850... 851... 852... 853... 854... 855... 856... 857... 858... 859... 860... 861... 862... 863... 864... 865... 866... 867... 868... 869... 870... 871... 872... 873... 874... 875... 876... 877... 878... 879... 880... 881... 882... 883... 884... 885... 886... 887... 888... 889... 890... 891... 892... 893... 894... 895... 896... 897... 898... 899... 900... 901... 902... 903... 904... 905... 906... 907... 908... 909... 910... 911... 912... 913... 914... 915... 916... 917... 918... 919... 920... 921... 922... 923... 924... 925... 926... 927... 928... 929... 930... 931... 932... 933... 934... 935... 936... 937... 938... 939... 940... 941... 942... 943... 944... 945... 946... 947... 948... 949... 950... 951... 952... 953... 954... 955... 956... 957... 958... 959... 960... 961... 962... 963... 964... 965... 966... 967... 968... 969... 970... 971... 972... 973... 974... 975... 976... 977... 978... 979... 980... 981... 982... 983... 984... 985... 986... 987... 988... 989... 990... 991... 992... 993... 994... 995... 996... 997... 998... 999... 1000...

